

Alenka Urh

Bina Štampe Žmavc: *Roža v srcu*.

Ilustracije: Danijel Demšar.

Ljubljana: Mladinska knjiga (zbirka Deteljica), 2010.

“Roža v srcu / je pesniku rima / in stih / so v pesmi / biserna plima.” Roža je v srcu in pesniškem imginariju Bine Štampe Žmavc sicer vzcvetela že pred pričujočo pesniško zbirko, cvetela je že leta 2008 v zadnji pesmi zbirke *Vprašanja srca* z naslovom *Zakaj je srce* in leta 2009 v mladinski reviji Galeb. Vendar to nikakor ne pomeni, da so s tem vsi pomeni te besedne zveze izčrpani in da istoimenska zbirka njenemu asociativnemu bogastvu ne dodaja nič novega. Bina Štampe Žmavc se je v svojem dose-danem ustvarjalnem delu proslavila predvsem s priljubljenimi otroškimi in mladinskimi deli, ki so dobila potrditev tudi s strani poklicnih bralcev: leta 2007 je prejela desetnico za pesniško zbirko *Živa hiša*, leta 2008 so bila njena *Vprašanja srca* uvrščena med finaliste za večernico, slednjo pa si je leta 2009 prislužila z zbirko pravljic *Cesar in roža*.

Zbirka *Roža v srcu* nas že na prvi pogled impresionira s čudovito in prepoznavno likovno podobo. Zanj je poskrbel Daniel Demšar, ki je s priznanim pesnikom in pisateljico sodeloval že večkrat; za ilustracije je prejel nagrado Hinka Smrekarja.

Po literarni plati v zbirki naletimo na nekatere stalnice ustvarjanja Bine Štampe Žmavc za mlajše in starejše otroke (in pod starejše štejem otroke tja do devetindevetdesetega leta), s čimer merim predvsem na njen izjemno prepoznaven slog in nabirek zanj značilnih motivov, tem in simbolov, zaradi katerih lahko zbirko tako rekoč “z zaprtimi očmi” in nezgrehljivo uvrstimo v njen opus. Tudi *Roža v srcu* je, podobno kot njena prejšnja dela, naslovniško odprta, morda sega ta odprtost celo nekoliko dlje, saj so pesmi zahtevnejše in motivno-tematsko bogatejše. Nekatere pesmi vpe-ljujejo toliko pomenov, izrečenih in skritih, da bodo njihovo večplastnost in izmuzljivost z zanimanjem zasledovali tudi odrasli bralci. Tako roža v srcu ni le “pesniku rima”, temveč tudi “sprehod v dežju”, “mamina dlan”,

“roka dotika”, “zvezda bližin”, “muca, ki prede”, “snežec, ki mede” ..., skratka vse, celota sveta in še posebej njegovega senzibilnega pola, ki v človeku prebujata takšna ali drugačna čustva in občutja. Pesmi Bine Štampe Žmavc bi lahko imenovali “vsedotikalnice” (izraz je izpeljan iz naslova pesmi *Vsedotik* iz zbirke *Snežroža*), saj predstavljajo stik posameznika in njegovih misli s celotnim univerzumom, predstavljajo ustje, skozi katero se misli izlijejo v svet in se svet izlije v misli. Pesmi se ne samo dotikajo nas bralcev, kar je nenazadnje bolj ali manj izpolnjeno poslanstvo slehernega literarnega dela, pač pa se v dotiku mikro- in makrokozmosa, misli in sveta, v eno staplja celota univerzuma. Iz te celote lahko nastane pesem. “Svet nastaja iz dotika – / ko gre pesnik pesem pet, / svet je čudežna oblika / dotikalnice besed” (*Svet nastaja iz dotika*). Od tridesetih pesmi, ki sestavljajo *Rožo v srcu*, jih je kar devet tako ali drugače posvečenih pesniku, njegovemu lovljenju okruškov sveta, iz katerih snuje pesem, in besedam kot bistvenim elementom tega snovanja. Pesem je edino mesto, kjer pesnik lahko obvladuje svet (kot v pesmi *Pesnik, muca in ptica*), zato nastavlja zasede besedam, ki imajo čudežno moč, da zasijejo v pesmi. Zasijejo predvsem z rimo, ki ji Bina Štampe Žmavc tudi v pričujoči pesniški zbirki ostaja zvesta, kar pesnico postavlja v okvire tradicionalne lirike. Posameznik, ki v *Roži v srcu* vpija svet in iz njega črpa nove in nove pomene, je velikokrat kar pesnik sam; včasih neimenovan pesniški subjekt, ki bi lahko bil sleherni od nas, včasih pesmi nagovarjajo v drugi osebi, pri čemer je “oseba” lahko tudi žival (pesem *Metulj*).

Pesnica se kot že tolikokrat prej loteva opisovanja popolnoma običajnih in vsakdanjih motivov, ki jim mestoma podeljuje nove, sveže in nenavadne pomene (“Popoldne stanuje / na mojem balkonu – / ...”). Kot že rečeno, v zbirki naletimo na nekatere motivno-tematske stalnice, kot so sonce, muce, zima, sneg. Poleg že poznane snežrože avtorica v eni od pesmi vpeljuje novo tvorjenko snežptice, ki pa za razliko od že omenjenih neologizmov Snežnosek, snežroža in vsedotik ni posebej vsebinsko motivirana.

Temačnejše odtenke v zbirko izrazito vpeljuje pesem *Kdaj je vojna*, ki je pospremljena s skorajda v celoti črno dvostransko ilustracijo, ter deloma tudi tematsko angažirana, a slogovno šibkejša pesem *Vse izgubljene muce*. Slednja poskuša vzbuditi empatijo bralcev, da bi našli kak kotiček svojega srca in doma, v katerem bi gostili brezdome in izgubljene hišne ljubljence.

Za zbirke, ki nas z nekaterimi pesmimi očarajo, je običajno, da nas z drugimi prevzamejo nekoliko manj, saj je bilo merilo s tistimi prvimi postavljeno zelo visoko. V *Roži v srcu* sta taki manj posrečeni pesmi

Spominčice in *Jesen*. Poleg tega se verzi in ideje, ki jih ti opisujejo, mestoma ponavljajo, tako na primer pesnik v dveh pesmih “besedam nastavlja zasede”, kar je sicer zanimiva ideja, ki pa ob ponovitvi izgubi svežino.

Pesniška zbirka *Roža v srcu* torej pred bralca postavlja estetsko dovršeno likovno-literarno celoto, ki po svoji literarni plati sicer ne prepriča s sleherno pesmijo, a je že zaradi tistih najboljših vredna branja.